

RĂZVAN DINCĂ

**CONTRACTE CIVILE SPECIALE
ÎN NOUL COD CIVIL**

~ Note de curs ~

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2013, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DINCĂ, RĂZVAN**

Contracte civile speciale în noul Cod civil / Răzvan

Dincă. - București : Universul Juridic, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-039-6

347.45/.47(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

Lista de abrevieri

alin.	= alineatul
art.	= articolul
AUB	= Analele Universității București, secțiunea „Drept”
CA	= Curtea de Apel
Cass. fr.	= Curtea de Casație a Republicii Franceze
C. civ.	= Codul civil
C.D.	= Culegere de decizii
coord.	= coordonator(i)
CC	= Curtea Constituțională
CSJ	= Curtea Supremă de Justiție
dec.	= decizia
Ed.	= Editura
eod loc.	= în același loc
H.G.	= Hotărârea Guvernului
ÎCCJ	= Înalta Curte de Casație și Justiție
nr.	= numărul
op. cit.	= opera citată
O.G.	= Ordonanța Guvernului
O.U.G.	= Ordonanța de urgență a Guvernului
pct.	= punctul
PR	= Pandectele Române
RDC	= Revista de drept comercial
RRD	= Revista Română de Drept
RRDA	= Revista Română de Dreptul Afacerilor
RRDP	= Revista română de drept privat
RTDCiv.	= Revue trimestrielle de droit civil
s. civ.	= secția civilă
s. civ. prop. int.	= secția civilă și de proprietate intelectuală

s. com.	= secția comercială
T.	= Tribunalul
TS	= Tribunalul Suprem
urm.	= următoarele

CAPITOLUL I

CONTRACTELE SPECIALE ÎN SISTEMUL DREPTULUI

§ 1. CONTRACTELE SPECIALE ÎN DREPTUL CIVIL

În programa universitară, studiul contractelor speciale este plasat în anul al treilea al disciplinei dreptului civil, după teoria generală a dreptului civil, persoane, bunuri și teoria generală a obligațiilor. Parcursul acesta oferă studentului un dublu progres.

Pe de o parte, el deprinde regulile în ordinea gradului lor de generalitate pornind de la principiile cele mai generale și sfârșind cu reglementările de detaliu. Or, acestea din urmă nu ar putea fi înțelese decât prin încadrarea lor în sistemul normativ alcătuit din dispozițiile cu un grad de generalitate superior, care permit clarificarea conținutului prin definirea conceptelor cu care operează reglementările de detaliu, delimitarea câmpului lor de aplicare și completarea acestor reglementări.

Pe de altă parte, studentul care și-a însușit aparatul teoretic al disciplinei în primii doi ani de studiu al dreptului civil se apropie cel mai mult de practica materiei prin studiul contractelor speciale în anul al treilea. Orice gen trăiește prin speciile sale, astfel încât nu este de mirare că practica judiciară aplică principiile de interpretare a normei civile, regulile teoriei generale a actului juridic sau teoria generală a obligațiilor în raporturi juridice concrete izvorâte dintr-un contract de vânzare-cumpărare, dintr-un contract de mandat, dintr-un contract de asigurare, și așa mai departe.

În consecință, cunoștințele acumulate în primii doi ani de studiu al dreptului civil vor fi arareori aplicate de jurist în formă pură; ele vor fi puse în valoare mai ales în legătură cu contracte speciale care alcătuiesc viața juridică de fiecare zi. În felul acesta, deși valoarea explicativă a materiei contractelor speciale este poate inferioară altor materii ale dreptului civil, aplicațiile sale practice sunt dintre cele mai numeroase.

De aici nu trebuie să se înțeleagă nicidecum că în dreptul civil practica și teoria se află în conflict. Dimpotrivă, la fel ca în cazul celorlalte științe aplicate, practica și teoria dreptului civil sunt inseparabile. Fără consecvența conferită de o paradigmă teoretică general explicativă, soluțiile practicii juridice ar fi arbitrare și contractorii, ceea ce pentru drept ar însemna însăși negarea funcției sale, care este de a le conferi justițiabililor securitate și încredere.

Or, dacă teoria și practica dreptului civil nu se pot despărți înseamnă că nici materia contractelor speciale mai aplecată spre practică nu se poate lipsi de suportul teoretic și integrator al materiilor cu vocație explicativă mai largă, cum ar fi materia persoanelor, a bunurilor, teoria generală a actului juridic sau teoria generală a obligațiilor. Însușirea conceptelor și legităților care guvernează aceste materii este un prealabil strict necesar pentru studiul contractelor speciale. În paragraful următor vom ilustra modul în care materia contractelor speciale se completează cu teoria generală a obligațiilor cu care, în mod natural, întreține relațiile cele mai strânse.

2. RAPORTUL DINTRE CONTRACTELE SPECIALE ȘI TEORIA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR

Contractele speciale sunt tipuri de contracte caracterizate prin scopurile specifice urmărite de părți prin încheierea contractului (dobândirea unui bun, îndeplinirea unei prestații, gratificarea celeilalte părți, șansa unui câștig etc.).

Orice contract special este un act juridic, adică o manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice care nu s-ar produce în absența acestei intenții¹. Cum pentru încheierea unui contract sunt necesare manifestări de voință concordante din partea a cel puțin două subiecte de drept², contractul este un act juridic bilateral.

¹ A se vedea D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 14.

² Deși manifestările de voință provenind de la cele două subiecte au același conținut, voințele lor rămân deosebite ca realități subiective proprii fiecăreia dintre părți care coincid numai în privința celor două manifestări de voință concordante, fiecare exprimată în considerarea celeilalte. De aceea, art. 1166 C. civ. definește contractul ca „acord de voințe”, iar nu „acord de voință”, expresie folosită uneori în literatura

Din această perspectivă, regulile ce guvernează contractul fac obiectul de studiu al teoriei generale a actului juridic.

Sintetic, contractele speciale sunt acte juridice bilaterale producătoare de efecte juridice. Efectele juridice sunt obligaționale sau non-obligaționale. Sunt efecte non-obligaționale ale contractului transferul unui drept real sau de creanță, constituirea unui drept real, a unui drept potestativ sau injonctiv¹. Efectele obligaționale rezidă în generarea unor drepturi de creanță. Din această perspectivă, contractul este principalul izvor de obligații. El se studiază ca atare în cadrul teoriei generale a obligațiilor.

Deși regulile teoriei generale a actului juridic și teoriei generale a obligațiilor se aplică tuturor contractelor, ele nu epuizează regimul juridic al acestora întrucât există reglementări aplicabile numai anumitor tipuri de contracte. În plus, natura obligațiilor pe care o anumită categorie de contracte le generează în mod constant reclamă aplicarea consecventă la acea categorie de contracte a anumitor reguli generale. În felul acesta se alcătuiește regimul juridic al contractelor speciale, regim care datorită importanței sale practice reclamă un studiu aplicat.

Prin urmare, pe lângă teoria generală a actului juridic și teoria generală a obligațiilor, dreptul civil aplicabil contractelor trebuie să includă și teorii specifice privind contracte specifice: contractul de vânzare, contractul de donație, contractul de schimb, contractul de locațiune, contractul de mandat, contractul de depozit etc.

Potrivit art. 1167 alin. (2) C. civ., „Regulile particulare privitoare la anumite contracte sunt prevăzute în prezentul cod sau în legi speciale”.

Cele mai multe contracte speciale sunt reglementate în Codul civil. De pildă, art. 1650-1762 reglementează contractul de vânzare-cumpărare, art. 1763-1765 – contractul de schimb, art. 1777-1850 reglementează contractul de locațiune și varietățile sale, art. 1881-

juridică. Acordul, ca un concept de relație, nu poate avea loc decât între cel puțin două elemente.

¹ Pentru clasificarea drepturilor patrimoniale, a se vedea F. Hage- Cahine, *Essai d'une nouvelle classification des droits prives*, în RTD Civ. 1982, p. 705 și urm., R. Dincă, *Protecția juridică a intereselor private. Încercare de tipologie*, RRDP nr. 1/2007, p. 110 și urm.

1954 reglementează contractul de societate, art. 2009-2071 pe cel de mandat cu unele varietăți ale sale, art. 2144-2170 pe cel de împrumut și așa mai departe. Aceste dispoziții alcătuiesc capitole distincte în Titlul al IX-lea „Diferite contracte speciale” din Cartea a V-a din cod: „Despre obligații”. Titlurile anterioare ale acestei cărți sunt rezervate regimului general al obligațiilor, în raport cu care capitolele rezervate contractelor speciale instituie regimuri juridice speciale.

În afara Codului civil, alte asemenea regimuri sunt reglementate prin legi speciale. Spre exemplu, contractul de franciză ce face obiectul Ordonanței Guvernului nr. 52/1997 privind regimul juridic al francizei, contractului de leasing i se aplică Ordonanța Guvernului nr. 51/1997 privind leasingul și operațiunile de leasing, iar contractul de management este reglementat prin Legea nr. 66/1993 privind contractul de management.

Fie că este cuprinsă în legile speciale, fie că este inclusă în Codul civil, reglementarea contractelor speciale este o reglementare specială în raport cu teoria generală a obligațiilor, ceea ce implică aplicarea principiului de interpretare sistematică *specialia generalibus derogant, generalia specialibus non derogant*. Această aplicare are următoarele consecințe:

1. Dacă reglementarea unui contract special cuprinde norme exprese privind anumite aspecte de regim juridic ale acelui contract, aceste aspecte vor fi guvernate exclusiv de reglementarea contractului special, cu înlăturarea reglementării privind aceleași aspecte din materia teoriei generale a obligațiilor. Spre exemplu, lucrătorului cu care a contractat antreprenorul și care introduce împotriva beneficiarului acțiunea directă prevăzută de art. 1856 C. civ. nu i se va putea opune regula prevăzută de art. 1280 potrivit căreia contractul produce efecte numai între părți.

2. Fiind excepțională în raport cu teoria generală a obligațiilor, reglementarea contractelor speciale este de strictă interpretare în sensul că reglementarea specială va fi aplicată numai aspectelor și contractelor care intră în mod neîndoielnic sub incidența ei. În cazul în care interpretarea literală a normei lasă să persiste îndoieli privind încadrarea unui anumit contract în ipoteza sa de aplicare, contractul va fi supus regimului juridic general al obligațiilor.

3. Tot în virtutea caracterului său excepțional, reglementarea contractelor speciale este de strictă aplicare. În consecință, aplicarea sa nu poate fi extinsă prin analogie la alte contracte decât contractul special pentru care a fost instituită. Astfel, potrivit art. 10 C. civ., legile care derogă de la o dispoziție generală se aplică numai în cazurile expres și limitativ prevăzute.

4. Aspectele de regim juridic ale unui contract special dat care nu sunt reglementate prin normele rezervate aceluiași tip de contract special vor fi supuse teoriei generale a obligațiilor. Spre exemplu, în materia contractului de vânzare, nu există o dispoziție expresă din care să rezulte regimul plății prețului prin cec. În consecință, se vor aplica dispozițiile generale privind plata obligației de a da o sumă de bani. Astfel, potrivit art. 1488, plata prin cec este valabilă în măsura în care acesta este un mijloc folosit în mod obișnuit la locul unde plata trebuie efectuată și numai sub condiția ca acest mijloc de plată să fie onorat.

5. Dacă un anumit contract special nu este reglementat, fiind un contract nenumit, el este supus numai teoriei generale a obligațiilor. Spre exemplu contractul de întreținere, nenumit sub imperiul vechiului Cod civil¹, era supus regulilor teoriei generale a obligațiilor, iar nu regulilor celui mai asemănător contract special numit, care este contractul de rentă viageră.

Ultima regulă menționată este prevăzută în art. 1168 din Noul Cod civil. Potrivit acestui text, „Contractelor nereglementate de lege li se aplică prevederile prezentului capitol („Contractul”, capitol privind regulile aplicabile contractelor în general – n.n. – R.D.), iar dacă acestea nu sunt îndestulătoare, regulile speciale privitoare la contractul cu care se aseamănă cel mai mult.” În ceea ce privește a doua teză a textului, ea stabilește o derogare parțială de la a treia regulă menționată mai sus. Astfel, făcând abstracție de caracterul excepțional al regulilor privitoare la un anumit contract special, legiuitorul permite ca acestea să se aplice și unui alt contract, asemănător, dacă acel alt contract nu a fost reglementat de lege, iar prevederile generale referitoare la contracte nu sunt îndestulătoare pentru stabilirea regimului juridic al acelui alt contract.

¹ În noul Cod civil, contractul de întreținere a devenit contract numit prin reglementarea sa în Capitolul al XVIII-lea din Cartea a V-a a Codului.

În fine, dacă un efect necesar al unui contract special nu cunoaște nicio reglementare specifică în materia acelui contract special și nicio reglementare de principiu în materia teoriei generale a obligațiilor, în schimb este reglementat în legătură cu un alt contract special, el va supus acestei ultime reglementări. Sub imperiul Codului civil de la 1864 aceasta era situația obligației de garanție contra evicțiunii. Aceasta este un efect necesar al contractelor translativ sau constitutive de drepturi reale cu titlu oneros întrucât este firesc ca acela care transmite sau constituie în favoarea cocontractantului un drept în schimbul unei contraprestații să garanteze celui ce se obligă la contraprestație existența și întinderea dreptului transmis ori constituit. Totuși, în vechiul Cod garanția contra evicțiunii nu cunoștea o reglementare generală, ci numai una specială în materia contractului de vânzare-cumpărare. Din acest motiv, aplicându-se analogia legii, doctrina și practica au admis ca obligația de a garanta contra evicțiunii decurgând din celelalte contracte translativ sau constitutive de drepturi reale cu titlu oneros să fie supusă *mutatis mutandis* reglementărilor prevăzute pentru această obligație în materia contractului de vânzare-cumpărare¹. Actualul Cod civil a prevăzut expres această soluție și a extins-o la toate obligațiile vânzătorului. Astfel, potrivit art. 1651 C. civ., „Dispozițiile prezentului capitol privind obligațiile vânzătorului se aplică, în mod corespunzător, obligațiilor înstrăinătorului în cazul oricărui alt contract având ca efect transmiterea unui drept, dacă din reglementările aplicabile acelui contract sau din cele referitoare la obligații în general nu rezultă altfel.”

Există și alte cazuri în care dispozițiile unui contract special alcătuiesc drept comun pentru reglementarea unui alt contract special care nu este totuși o simplă varietate a celui dintâi, ci un contract special distinct. Astfel, potrivit art. 2095 C. civ. reglementarea specială a contractului de agenție se completează cu aceea a contractului de mandat. Astfel, dreptul comun al contractului de agenție îl va constitui reglementarea mandatului cu reprezentare, dacă agentul are putere de

¹ A se vedea F. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, vol. I, ed. a IV-a, actualizată de L. Mihai, R. Popescu, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 11; C. Toader, *Evicțiunea în contractele civile*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 1998.